

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Teatrikunsti õppekava

Dan Jeršov

MINU ELU KUNSTIS

Praktiline lõputöö

Juhendaja: Garmen Tabor MA

Viljandi 2017

SISUKORD

Sissejuhatus.....	3
1.Kalju Komissarov 1946-2017.....	4
2.Enne teatrikooli.....	5
3.Esimene aasta.....	6
3.1 Esimese aasta teine semester.....	9
4.Teine aasta.....	11
4.1Teise aasta teine semester.....	12
5.Kolmas ja neljas aasta.....	13
6. Lavastused professionaalses teatris.....	14
6.1 „Kapten Granti lapsed”.....	15
6.2 „Hiired on hiired”.....	16
6.3 „Pidu katku ajal”.....	17
6.4 „Kuidas koer õnne otsis”.....	18
6.5 „Thilj Ulenspiegel”.....	19
6.6 „Gagarini tee”.....	20
Kokkuvõte.....	21
KASUTATUD ALLIKAD.....	22
SUMMARY.....	23

Sissejuhatus

Kui avame Peter Brooki või Konstantin Stanislavski teosed, siis näeme, et suured meistrid nõuavad täielikku ohvrimeelsust, distsipliini ja andumust kunstile. Näiteks kirjutas Konstantin Stanislavski teoses „Eetika” (1947), et distsipliin ja tagasiside on kõige tähtsamad asjad teatris. Loodan, et mu kooliaeg lähenes sellele ideaalile. Mida rohkem ma õpin ja arenen, seda rohkem mõistan, et professionaalsus, distsipliin ja kompetentsus võiksid kollektiivis alati paremad olla. Ma ei taha end võrrelda kolleegide või kursusekaaslastega, vaid proovin enda kogemusest anda võimalikult objektiivse pilgu. Neli aastat Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias andsid mulle hiigeltkogemuse. Minu kursusekaaslased ja õpetajad nägid, kuidas ma muutusin nii isiklikul tasandil kui ka õppetöös. Leian, et olen siinamaani poisike, kuid võrreldes selle nolgiga, kes 2013. aastal sisseastumiskatsetele tuli, siis võin öelda, et olen teinud mitu head sammu mehelikkuse poole. Arvan, et kui ma kohtuks nüüd toonase Daniga, siis ma ei saaks temaga üldse läbi. Neli aastat tundub maailmavaate ja põhimõtete kardinaalseks muutuseks ebapiisav aeg, aga minuga see juhtus. Kõige häirivam mõte on see, et ma oleks võinud selle nelja aasta jooksul teha rohkem, kui ma päriselt tegin. Ma arvan, et ma oleksin pidanud rohkem iseennast arendama: eesti keelt õppima, keha vormi saama, raamatuid lugema ja Kalju Komissarovi sõnu kuulama.

Ma ei kavatse end käesolevas töös kiita, vaid vaatlen oma teatrikoolikogemust üsnagi enesekriitilise pilguga.

Soovin tänu avaldada oma kursusekaaslastele, eriti Helena Kesonenile, kes oli siiralt nõus mu lõputööd korrigeerima. Avaldan tänu ka oma lõputöö juhendajale Garmen Taborile kannatlikkuse ja mõistmise eest.

1.Kalju Komissarov 1946-2017

Enne, kui alustan kirjatööd teemal „Minu elu kunstis”, kirjutan inimesest, kes tõi mu ellu kunsti – Kalju Komissarov. Kalju lahkus meie hulgast 6. märtsil 2017. aastal. Praegu võin kindla südamega öelda, et Kalju Komissarovi tunnid olid kõige suuremad ja kasulikumad kunstikogemused minu elus. Ma ei hakka kirjutama Kaljust oodi, sest mitmed teatritegijad on teinud seda palju ilusamini, kui mina eladeski suudaksin, vaid ma tahan kujutada Kaljut sellisena nagu ta minu jaoks on.

Esimesel kursusel saime teada, et Kalju on haige. Tema tervis oli nõrk, aga ma võin öelda, et ta ei alistunud oma haigusele mitte kunagi. Ta oli kõige ausam inimene, keda ma kohanud olen ja tal oli fenomenaalne oskus läheneda igale tudengile. Komissarov oli aus nii meiega kui iseendaga, ta ütles välja kõik, mida mõtles ja tema ausad mõtted andsid impulsi minu eluks kunstis. Mind vaimustab, et ta ei mõelnud mitte kunagi meie eest, vaid lasi meil jõuda õigete vastusteni, sest muidu me poleks midagi õppinud. Esimese semestri alguses mõtlesin: „Ta on nii vana ja ei viitsi meid aidata ja tal pole meile midagi pakkuda,” aga nüüd ma mõistan tema kavatsusi. Kahetsen, et ei jõudnud temaga lähemalt tutvuda, oleksin pidanud teda rohkem kuulama. Ta tegeles sellega, mida ta armastas ja austas, elu lõpuni ja ma olen talle selle eest väga tänulik.

Saanud teada, et Kaljut enam pole, tundsin end täiesti abituna. Mõtlesin, et ta oli ainuke, kes teadis, mida ma tegelikult oskan ja suudan, aga nüüd teda enam pole. See kõik viis mu motivatsiooni alla.

2.Enne teatrikooli

Minu elu kunstis ei alanud teatrikoolist, vaid harrastusteatrist, kus õppisin neli aastat enne ülikooli. Ma ei saa öelda, et ma sain sealt tohutult kogemusi, aga harrastusteater andis mulle armastuse teatri vastu ja ettekujutuse näitleja tööst, mistõttu olen harrastusteatrile ja toonastele õppejõududele väga tänulik. Olen tänulik, sest teatri lahke ja sõbralik kollektiiv päästis mind elu nõmedusest ja näitasid, et kõik ukSED on minu jaoks valla. Muidugi on olnud ka hetki, mil ma olen tundnud, et oleksin tahtnud astuda teatrikooli nõ valge lehena, et olla paremini vormitav. 2013. aastal ei suutnud ma ette kujutada, et lähen õppima midagi, mis poleks teatriga seotud. Mul vedas, sest just sel aastal, mil gümnaasiumi lõpetasin, sain teada, et Eestis võetakse vastu vene emakeelega teatrilend. Valmistasin ette luuletused, proosapalad, laulu ja läksingi Viljandit „vallutama”. Ma ei taha sisseastumiskatsetel pikemalt peatuda, sest ma ei suuda uskuda, et see paks, naiselik ja rumal poiss, kes üritas teatrikooli sisse saada, olen mina. Ausalt öeldes on mul siiralt häbi, aga ma võtan seda kui elukogemust, mis võib kunagi kasulik olla. Pärast teise õppeaasta esimese semestri eksameid rääkis Kalju Komissarov, et ma olen teda meeldivalt üllatanud ja tegelikult polnud ta sisseastumiseksamitel minu sissesaamisest väga huvitatud. Alles siis, kui ma end tema silmis tõestasin, avaldas ta kogu tõe. Vahetult pärast seda uudist, ei teadnud ma, kuidas neid sõnu vastu võtta, mida enda sees tunda, aga nüüd ma mõistan, et ta valis väga õige aja, koha ja sõnastuse, et mind edasiseks tegutsemiseks motiveerida.

3. Esimene aasta

Iga päev esimesel semestril tekitas mulle meeletut stressi. Mu keeleoskus oli tol ajal pehmelt öeldes nigel ja ma pidin kogu aeg naabri käest üle küsima, mida keegi ütles, ja häirisin sellega tervet vene rühma. Isegi Kalju alustas minuga suhtlemist sõnadega: „Ei tea, kas sa saad minust aru, aga...” (Jeršov 2014).

Keeleoskuse puudumine mõjutas ka mu töö kvaliteeti. Mind aitas fakt, et teatrikool asub Viljandis ja mul polnud muud valikut, kui eesti keeles rääkima hakata. Mind aitasid tohutult mu kursusekaaslased, kellest ma alguses eemale hoidsin, aga kes sellest hoolimata olid mind alati valmis aitama ja toetama.

Sageli polnud ka keeleoskus see, mis arusaamist takistas. Alguses ma ei saanud üldse aru, mida Kalju meilt ootab. Ma ei olnud varem taolise õpetusega kokku puutunud. Esimesel kohtumisel andis Kalju igaühele meist õuna ja olime tund aega laval, õun käes, seda vaadates, puudutades, nuusutades ja maitstes. Õnneks sain ma ülesandest aru ja praktiseerin seda siiani. Olla siin ja praegu, olla väga teadlik oma tunnetest ja proovida maksimaalselt keskenduda.

Mul oli keeruline mõista ka teisi ülesandeid, näiteks etüüde kujuteldavate esemetega, sest ma ei saanud aru, mida see meis arendama peaks ja milliste kriteeriumide järgi seda hinnatakse.

Esimese semestri lõpuks hakkasin tasapisi mõistma, mis on õppejõudude nõudmiste taga ja see võimaldas mul tööprotsessi süveneda. Ka keeleoskus polnud enam takistuseks. Liikumistundides arenesid ka koordinatsioon ja kehahoiak. Tänu fitnessile, lavalisele liikumisele, kontaktimprovisatsioonile, lavavõitlusele jne võtsin alla umbes 14 kilo ja tundsin end nii laval kui elus palju vabamana ja kindlamana. Lavakõnetundide olulisus on selgelt mu hääles kuulda, hääel on muutunud tugevamaks ja selgemaks, aga kuna olen vene emakeelega tudeng, siis olen kooliaja vältel tundnud puudust venekeelsetest lavakõnetundidest ja -praktikast. Muidugi olid meistiklassid Venemaa õppejõududega nagu Marina Perelešina või Jelena Laskavaja, aga lavakõnes tulemuseni jõudmiseks on vaja igapäevast praktikat. Samas on lavakõnetunnid üsnagi keeleülesed, seega arenes mul nii eesti- kui venekeelne lavakõneoskus. Õnneks oskavad paljud õppejõud ka vene keelt ja on alati valmis aitama ja parandama.

Kalju Komissarov pidi tihti haiglas olema ja sel ajal asendasid teda Adeele Sepp ja Marika Palm. Adeele ja Marika tegid omalaadseid treeningharjutusi, mis olid täienduseks Kalju klassikalisele õpetusele. Minu arvates moodustasid tüdrukute energaetika ja Kalju elutarkus päris hea, teineteist täiendava tandemi.

Väga hea mulje jättis Tallinna periood, mil saime teatriõpet Venemaa suurtelt meistritelt: Stavisski, Perelešina ja Filštinski. Kõige suurema mulje jättis muidugi Venjamin Filštinski. Ta oli meiega ainult kaks nädalat, age see, kuidas ta meid õpetas, oli küll uskumatu. Filštinski pööras rohkem tähelepanu venelastele, aga see, mida ta rääkis ja näitas, oli minu jaoks hiigelkogemus. Ta pidas pedantselt kinni kõikidest Stanislavski reeglitest. Tema fraas „Don't act” (Jeršov 2014) sai sümboliks, mis tähendab, et näitleja peab laval sündmust läbi elama, mitte mängima. Filštinski oskas meid motiveerida ja minu arvates andis see hea hoo edasi ronimiseks.

Stavisski oli ka väga hea meister. Kaks nädalat tegelesime kujuteldavate esemete ja sellega seotud ülesannetega. See periood andis hea ja vajaliku kogemuse. Samas oli see minu jaoks keeruline, sest iga kord, kui tund lõppes, oli pea paks ja ma tundsin nagu oleksin kolmetunnise matemaatikaeksami sooritanud. Töö kujuteldava esemega nõudis suurt tähelepanu ja ennesekontrolli. Arvatavasti olid meistri harjutused väga kasulikud meie tulevase töö jaoks, aga mina tundsin, et see pole päris minu jaoks, kuigi üritasin ülesandeid sajabrotsendiliselt täita.

Marina Perelešina käest sain ka häid kogemusi. Ma ei hakka praegu kirjutama konfliktidest ja tema maailmavaatest, vaid analüüsin tema õpet nii objektiivselt, kui see on võimalik. Vaatamata sellele, et ta kulutas palju aega kõnelemaks teemadest, mis näitleja erialaga kokku ei klapi, andis ta häid ülesandeid ja treeningmeetodeid. Mõnda kasutan ma tänase päevani. Kuna venekeelseid lavakõnetunde meil eriti ei olnud, oli tore tegeleda selliste ülesannetega, mis just vene keelt puudutavad: idiolekt, hääldus, sõnade rõhk jne.

Samal ajal andis meile pantomiimitunde Aleksander Eelmaa. Tundide atmosfäär oli väga positiivne ja töökas. Kogemus, mis ma neist tundidest sain ehk pantomiimiplastika ja kollektiivsed ülesanded, tulid mulle kahtlemata kasuks.

Esimese semestri lõpus tulime tagasi Viljandisse eksamiteks valmistuma, kasutades kõike seda, mida semestri jooksul omandasime. Kõik tööd olid stiilis „mina antud olukorras” ehk „Juhul, kui mina satuks sellisesse olukorda, siis kuidas ma käituksin”. Minu arvates on see näitlejakogemuse jaoks väga tähtis, sest laval peab kasutama oma instinkte, intuitsiooni ja elukogemust selleks, et näitleja oleks laval orgaaniline ja usutav. „Sõnad ”juhul kui” annab hoogu ning on meie sisemise loovaktiivsuse erutaja” (Stanislavski, K, 1938).

Valmistasin ette etüüde, osalesin massietüüdides ja tegelesin venekeelsete kolleegidega lavakõnenumbri ettevalmistamisega. Ma püüdsin Kaljule palju etüüde ette näidata, aga enamus neist ei rahuldanud teda. Lõpuks mõtlesin välja etüüdi nimega „Kaardimaja”, mis enam-vähem sobis tema nõudmistega, ja näitasin seda Kaljule. Kui ma praegu seda etüüdi meenutan, siis tunnen ebamugavust ja piinlikkust, aga tol hetkel oli see, mis ma tegin, minu jaoks väike võit. Valmistasin ette pantomiimietüüde, toetudes Aleksander Eelmaa õpingutest saadud pagasile. Ei saa öelda, et olen uhke oma tulemuse üle, aga siiski tegin väikese sammu näitleja eriala suunas.

Esimesel aastal tegelesime me aktiivselt lavakõne praktikaga, mida andis meile Garmen Tabor. Garmen andis tunde väga aktiivselt ja siiralt ja õpetas meid diafragmat kasutama, artikuleerima, kasutama oma keha kõneledes jne. Minu arvates olid tema antud ülesanded väga kasulikud. - minu puhul just eriti Aleksanderi tehnikaga seotud, sest olin küürus aga need ülesanded arendavad hoiakut. See viga on mul tänaseni, kuid mitte enam nii palju kui esimesel aastal.. Kui mul Garmen meelde tuleb, siis ajan kohe refleksist selja sirgeks. Peale Garmeni andis lavakõne tunde Janek Vadi, kes tegi pooletunnise soojenduse enne eriala tunde. Pärast tema tundi tundsin ma jõudu ja julgust erialatunni jooksul.

Ma arvasin kogu elu, et muusikas olen mina täielikult lootusetu, aga Peeter Kononov ja Leelo Talvik veensid mind ümber, sest tänu nendele sain ma teada, et ma kuulen kõiki noote, aga lihtsalt ei oska veel seda oskust kasutada. Mõlemad õppejõud olid minuga väga kannatlikud. Tahan öelda, et isegi sellises distsipliinis on mul areng nähtav. Ikkagi tegin ma väikese sammu, aga vähemalt tean, et mul on võimalus seda edasi arendada.

Veel üks inimene, kellele olen ma väga tänulik- Mall Noormets. Ausalt öeldes, koordineerimine ja üldse füüsiline aktiivsus ei olnud minu kõige paremad sõbrad. Aga Mall ikkagi suutis mind õige tee peale panna. Ta õpetas meid mitte ainult tantsima, vaid ka laval õigesti liikuma. Ma jätsin väga hästi meelde, kuidas Mall andis meile Tšehhovi ajaga seotud tundi. Ta rääkis ja näitas, kuidas tol ajal inimesed kõndisid jalutuskepiga, istusid, riideid kandsid ja isegi viina võtsid.

3.1 Esimese aasta teine semester

Teisel semestril tegelesime aktiivselt A. H. Tammsaare „Kõrboja peremehega”. Meie õppejõududeks-kaasteelisteks olid selle ettevõtmise puhul Adeele Sepp ja Marika Palm. Nad jagasid kursuse pooleks ja tegelesid meiega eraldi, mis andis nendele võimaluse igale tudengile rohkem tähelepanu pöörata. Minu rühma juhtis Marika Palm. Me mängisime katkendeid eesti keeles, see oli minu jaoks esimene tõsiseltvõetav eestikeelne näitlejatöö. See ajendas mind tegelema küsimustega, millest hiljem valmis ka mu seminaritöö – näitleja võõrkeelse rollisoorituse mõjurid. Mind väga huvitab see teema väga, sest ma märkasin, et võõrkeelses rollisoorituses kannatab kvaliteet märgatavalt. Üldjoones võin öelda, et see, mis noored näitlejad meiega tegid, oli tõesti hea kogemus nii eesti keeles mängimise tõttu, kui ka sellepärast, et olime kohustatud hakkama saama juhendajate poolt valitud partneriga.

Paralleelselt tegelesime Kalju juhendatud katkenditega Nikolai Gogoli „Revidendist” ja Mati Undi „Good-bye babyst”. Valisin töötamiseks „Revidendi”, kuid see polnud minu jaoks sobilik ega kasulik, sest ma ei saanud aru, mida tekstis avada, mida rõhutada ja kuidas seda teha. Teoreetiliselt olin ma teadlik sellisest asjast nagu tekstianalüüs, aga ma ei osanud seda iseseisvalt kasutada.

Lisaks tegelesime Shakespeare'i „Hamleti” monoloogidega ning pidime need panema plastilise etüüdi vormi. See oli väga kasulik, loov ja praktiline ülesanne. Selge ja tugev häääl koos erinevate akrobaatiliste elementidega annab hea hääletreeningu praktika. Samas oli see ülesanne mõneti ka lavastamisega seotud, seega arenes meil ka lavastamisoskus.

Välisõppejõududest meeldis mulle karismaatilise Neville Tranteri meistriklassi. Seal sain nukukunstiga esimest korda tutvavaks. See oli väga hea kogemus ja mul on väga hea meel, et just tema tutvustas meid selle kunstiga. Nägin, et mitmed minu kursusekaaslased on temast väga inspireeritud ja sooviksid oma oskusi veelgi arendada. Õppisin sellest meistriklassist väga palju. Põhitakistus, millega pörkusin, oli kardinaalne koolkondade ja töömeetodite erinevus. Kirjutasin erialapäevikusse, et see töö nõuab palju tähelepanu ja emotsioonitut, külma verrega suhtumist, mis ei klapi kokku draamanäitleja meetoditega (Jeršov 2014). See viga on jälitanud mind nukuga töötamisel tänase päevani. Minu jaoks on raske see, et emotsioone ei saa väljendada läbi iseenda, vaid läbi objekti ja keskendumine objektile peab olema maksimaalne.

Nelja aasta jooksul oli meil mitmeid nuku- ja maskiõppe tunde, meie juurde tulid sellised meistrid nagu: Rene Baker, Neville Tranter, Viktor Antonov jt. Ma ei hakka sellel pikemalt

peatuma, sest iga meister õpetas samu põhimõtteid ja ma pörkusin samade takistustega, millest olen varasemalt kirjutanud.

Semestri lõpus tuli meie juurde uuesti Marina Perelešina ülesandega keskenduda toidule ja toiduga seotud tekstidele. Igaüks valis teksti toidu või söömise kohta ja meistriklassi jooksul täitsime tekstiga seotud ülesandeid. Meistriklassi lõpus oli avatud tund, kus esitasime söögilaua taga teksti ja ülesandeid, mida olime eelnevalt harjutanud. Selle meistriklassi kohta võin öelda, et see, mida me tegime, oli enam-vähem kasulik. Perelešina meetod lihtsalt ei sobinud mulle. Ta on päris konfliktne inimene ja läks tihti isiklikuks ja sellises atmosfääris oli päris keeruline õppida.

4. Teine aasta

See aasta muutis minu elu kunstis kardinaalselt. Suve jooksul sain puhata ja rahulikult mõelda, mis mulle tegelikult rõõmu toob ja mis ma rõõmu saamiseks tegema pean. Pärast prioriteetide paikapanemist sain aru, et see, mida ma varem tegin, ei ole õige ja nõ poolikult selles koolis käia on kasutu.

Konstantin Stanislavski kirjutab, et näitleja on oma talendi kasvataja. Näitleja peab kartma oma talenti kaduda laskma. Ta peab olema teadlik endast ja oma oskustest. Talent on väga isemeelne ja sellega peab käituma ettevaatlikult (Stanislavski 1877-1917).

Tundub, et alles siis hakkasin mõistma, mida nõuab näitleja eriala. Hakkasin tekstides otsima, mida kirjanik on kirjutanud alltekstina või nõ ridade vahel, andsin tekstile ka omi mõtteid. Ma tundsin tõelist loovat naudingut sellest, mida ma teen. See periood avas mu loomingulisuse ja ma arenesin suure hooga.

Pärast Viljandisse saabumist hakkasime peaaegu kohe tegelema Tšehhovi näidendiga „Kajakas”. Lavakõnes oli tarvis leida koomiline tekst, mille valisin taas Tšehhovi loomingust. Kuna ma juba teadsin, mida ma sellest koolist ja erialast tahan, ei lasknud ma ennast millestki kõrvale kallutada ja keskendusin rahulikult õppimisele.

Sellel perioodil hakkasin tekstianalüüsi õigesti kasutama ja mõistsin, mida Kalju Komissarov mulle öelda tahab. Aga kuna mul olid katkendites täiesti erinevad partnerid, siis tol hetkel tundsin, kuidas igaüks võtab teksti ja tegelasi omamoodi vastu ja mul oli keeruline nendega kompromissile jõuda. Samas oli huvitav jälgida, kuidas täiesti iga inimene tõlgendab Tšehhovi teksti erimoodi. Rollisooritusele aitas kaasa lavakujundus, sest vaatajad istusid ümberringi ja polnud klassikalist näitlejad-publik eristust. See eksamitöö aitas mul aru saada partneriga töötamise põhimõtetest. Alles praktikas sain aru, et partner on laval kõige tähtsam, ta võib sind päästa ja aidata ja ainult temaga dialoogis olles võib autori mõte publikuni jõuda. Stanislavski kirjutab, et partner on näitleja „kohtunik”, kelle kaudu saab tõe kätte (Stanislavski 1938).

Pärast eksameid olid meil veel erinevad tunnid ja meistriklässid. Väga hea mulje jättis Vladimir Granovi meistrikläss „Lavavõitlus ja plastika”. Annan endale aru, et koordineerimine ei ole minu tugev pool, aga Granovi juhendatud lavavõitlus ja vehklemine pakuvad mulle suurt huvi ja naudingut. Granoviga tundsin end turvalisemalt ja julgemalt ning olin valmis sooritama harjutusi, millega mul Bergmanni tunnis raskusi oleks olnud.

4.1. Teise aasta teine semester

Teisel semestril olin füüsiliselt ja mentaalselt valmis. Eksamiks valiti jällegi kaks näidendit-Tammsaare „Juudit” ja Gorki „Põhjas”. Pärast esimest lugemist olin juba katkendid valinud ja tööks valmis. Tegin kohe partneritega kokkulepped ja hakkasime tööle. Tegelikult polnud mul tol hetkel kõige parem aeg elus ja ainukene koht, kus ma sellest ei mõelnud, oligi lava. Sellepärast töötasin sel semestril mitmete katkenditega ja sain sellega hakkama. Stanislavski on kirjutanud, et kõige parem on, kui näitleja on näidendiga hõivatud, siis ta keskendub rolli elule ega mõtle oma tegude üle ning kõik tuleb intuiitiivselt välja (Stanislavski, K 1938). See semester oli minu jaoks eriline, ma tundsin Kaljuga töötamisest suurt rõõmu ja täitsin tema soovitusi. Semestri lõpus rääkis Kalju, et praeguseks oleme teinud alles esimese sammu teatri poole ja saime ainult põgusa ettekujutuse, kuidas päris teatris asjad käivad. Olen temaga absoluutselt nõus. Tegelikult õppisime näitlejateks ainult kaks aastat ja ma pole päris kindel, kas sellest piisab. Muidugi õpib näitleja kogu elu ja ta peaks iga päev koguma uusi mõtteid, ideid, assotsiatsioone ja kujutluspilte. Kõneledes rääkida näitlejaõppe alustest, siis tunnen, et ma pole saanud piisavalt praktikat ja süvitsiminekut. Enamus lavastajatest professionaalses teatris ei hakka sellega tegelema. Nad ootavad näitlejatelt professionaalset suhtumist, aga minu arvates on kaks aastat kõikide põhimõtete mõistmiseks ja praktiseerimiseks liiga väike aeg. Muidugi ei istunud me igavledes, vaid tegelesime lavastustega, meistiklasside ja koolitööga, aga ikkagi tundsin, et erialatunde oli vähe.

Selle kahe aastaga lõppeski minu ettevalmistus eluks kunstis. Vaatamata takistustele, mis mu teele veeresid, jäin ma kooliajaga rahule.

5.Kolmas ja neljas aasta

Kolmas ja neljas aasta olid palju rahulikumad ja mõnes mõttes ka magedamad, kui esimesed kaks aastat. Vahepeal tundsin, et lähen „rooste”, sest keha ja hing nõudis läbielamisi ja kogemust, aga minu jaoks oli seda vähem, kui ma tegelikult tahtsin. Ma ei ütleks, et me istusime igavledes, aga minu arvates oleks olnud kasulik erialatundidega jätkata.

Kolmanda aasta esimesel semestril tegelesin monolavastusega „Moskva-Petuški” põhjal. Minu juhendaja oli Kalju ja mul oli suur rõõm temalt häid sõnu kuulda. Kahjuks ei viinud ma seda projekti lõpuni, aga kõik on veel ees ja ma usun, et see materjal tuleb mulle veel kasuks. See materjal ja tegelane olid nõnda huvitavad, et võib-olla teen lähitulevikus selle lavastuse lõpuni.

Hiljem hakkasid esimesed „Thijl Ulenspiegel” proovid, mille lavastajaks oli Üllar Saaremäe. Umbes neli kuud tegime proove Viljandis. Koolis toimusid proovid nõ koduse tundega.

Samal ajal tegelesime ka lavavõitluse arvestusega. Mõnele kursusekaaslasele oli see suureks stressiks, aga nagu ma varem olen kirjutanud, pakkus see tegevus mulle huvi ja rõõmu, eriti vehklemine. Meie lavavõitluse õppejõud oli Hellar Bergmann. Ma ei oska tema kohta suurt midagi öelda, kui õppejõud, kes räägib et „lavavõitlus on kõige nõudlikum ja keerulisem distsipliin”(Jeršov 2016) peaks ise olema mõnevõrra distsiplineeritud.

Viimasel aastal sain tegelikult aru Kalju sõnadest, mida ta igale uuele kursusele esimesel päeval räägib: „Teid ei oota keegi... Peaksite ise ennast huvitavaks tegema” (Jeršov 2014). Aga mina käsitasin seda omamoodi. Kaasaegses maailmas peab näitleja lisaks laval ja teles mängimisele käima seltskonnas, sotsiaalses elus aktiivne olema, kommunikeeruma Facebooki kaudu vms. Mõned taolised aspektid lihtsalt ei sobi mulle. Ma ei oska ja ei taha end taolises võtmes end huvitavamana näidata, vaid tahan tõestada oma oskusi näitlejatöö kaudu. Ainuke asi, mida mu süda nõuab, on ruum ja mõttekaaslased, kellega proovida ja eksperimenteerida ning luua kunsti ilma teesklemiseta.

6. Lavastused professionaalses teatris

Käesolevas peatükis kirjutan ma lavastustest, milles olen osalenud, ja teen seda üsnagi subjektiivsel toonil. Retrospektiivis näen, et paljud neist lavastustest pole olnud edukad, aga igast lavastusest olen enda jaoks nii mõndagi õppinud. Minu arust võib negatiivne kogemus olla veel kasulikumgi kui positiivne, sest me õpime oma vigadest (eriti näitlejad). Minu arvates on näitleja elu igavene otsing ja vigade tegemine on täiesti normaalne protsess. Tegelikult olen osalenud üsnagi vähestes lavastuses, aga „kingitud hobuse suhu ei vaadata” ja ma ütlen lihtsalt, et ma olen õnnelik, et olen saanud kohtuda erinevate inimestega ja erinevatel lavadel oma talenti näidata. Iga etendus on olnud oma stiili ja töömeetodiga. Kõik see on olnud väga kasulik noore näitleja tuleviku jaoks.

Loodan, et alljärgnevalt vaadeldavad lavastused ei jää viimasteks, vaid mu näitlejapagasisse koguneb üha enam rolle. Loodan, et mu rollid lähevad kvaliteetsemaks ja ma ei korda neid vigu, mida ma varasemalt teinud olen. Kirjutatus lähtub oma arvamuselt ja mul pole eesmärgiks kedagi solvata.

6.1 „Kapten Granti lapsed”

Kogu kursuse esimene teatripraktika oli NUKU teatri suvelavastuses „Kapten Granti lapsed”, mille lavastas Vahur Keller. Kelleri lavastajakäekiri pole mulle sümpaatne, aga sellegipoolest õppisin noore tudengina nii mõndagi kasulikku. Meie kursus oli episoodilistes rollides ja massistseenides. Tööprotsess oli minu jaoks üpriski meeldiv, sest esimest korda nägin, kuidas professionaalne teater funktsioneerib, igaüks täidab oma rolle nii laval kui ka lavalt väljas. Igaüks meist üritas massistseenides ikkagi rolli välja arendada, mängisime madruseid, sõdureid, aborigeene jne. Kõige kasulikumana tundsin end Renate Keerdi lavastatud tantsudes. Ta on tõesti suur professionaal ja temaga oli lausa lust koostööd teha. Lavastades võttis ta kogu sisendi meie pealt ja oli alati ettepanekutele avatud. Indrek Sammulilt saime hea lavavõitluskogemuse.

Minu jaoks oli kõige huvipakkuvam koht, kus lavastust etendati. Lavataguseks oli laev Suur Tõll, selle ees puidust lava, mis tõusis äärtest omamoodi platvormideks, mis võimaldas kasutada erinevaid misanstseene. Eespool oli ka liivaala. Leian, et kunstnik Jaanus Laagriküll tegi lavastuse parima rolli. Usun, et saime kursusekaaslastega hea kogemuse just teistmoodi ruumis mängimisel.

Kuna osalesime massistseenides, ei saa ma öelda, et saime suure näitlejakogemuse, aga puutusime kokku teiste näitleja tööaspektidega, näiteks eetika, lavaline liikumine jne. Ühesõnaga nägime, kuidas kunsti tegemise asemel võib ka kunstitootmist harrastada.

6.2 „Hiired on hiired”

Ugala teatri lavastus „Hiired on hiired” valmis jõululavastusena, mille teemaks oli armastus ja takistused kahe armastaja tee peal. Ühesõnaga „Romeo ja Julia” lasteversioon. Kursuse eesti ja vene pool kehastasid vastavalt halli ja valge hiire perekonda. Lavastaja Oleg Titov teadis meid selleks ajaks juba päris hästi ning prooviprotsess parandas meie suhtlust veelgi. Titov ja muusikajuht Peeter Konovalov suhtlesid meiega nagu professionaalidega ja nõudsid sarnast suhtumist ka vastu. Minu arvates oli see, mida me tegime, aus töö ja igäüks meist sai erialaliselt vajaliku kogemuse.

Üldiselt oli see hea kogemus, aga esimest korda nägin professionaalses teatris ebakompetentsust. Ma ei tahaks siinkohal rääkida, kes sellise mulje jättis, aga tol hetkel andsin endale lubaduse, et mitte kunagi ei pane ma oma isiklike huvisid kõrgemale kui vaatajate ja partnerite omad.

Oleg Titov on minu arvates väga hea lavastaja ja ta teab, mida ta tahab, kuid ta on tavaline inimene oma nõrkuste ja eripäradega. Mõnikord nägin, kuidas osadel kursusekaaslastel oli temaga keeruline läbi saada, aga kõik andsid endale aru, et meil on ühine eesmärk, milleni jõudmiseks peab kompromissile jõudma.

Antud lavastus on 11.lennu repertuaaris esimene, kus töötasime elava muusikaga. Pillide kõla ja nõ elusus annab tunnetusele väga palju juurde. Oleg Titov oli sättinud ja läbi lavastanud väga lõbusad massistseenid. Minu rolliks oli Orav, kuid mulle tundus, et kui see roll välja arvata, siis ei muutuks lavastuses midagi. Muidugi oli tegemist lastelavastusega, aga kui laval juba midagi toimub, siis see peab omama tähendust ja kuidagi lavastuses teiste liinidega lõimuma. Seda tähenduslikkuse ja lõimumise tunnet ma kahjuks ei tundnud. Vähemalt said kõik 11.lennu tudengid endale rollid. Sellest hoolimata üritasin endast anda parima.

6.3 „Pidu katku ajal”

Igor Lõssovi Vene teatri suvelavastus ”Pidu katku ajal”, mis põhines Puškini „Väiksel tragöödial”, jättis väga kahtlase mulje. Olen kuulnud, et seda lavastust peetakse kogu elu jooksul nähtutest kõige halvemaks. Võin öelda, et sain igal juhul kogemuse ja õppisin sellest prooviprotsessist. Kahju, et mõned kolleegidest unustasid näitlejaeetika: vaatajad ei ole süüdi, kui sulle ei meeldi see tükk, kus sa mängid. Mina usun, et isegi lootusetus lavastuses peaksin leidma midagi, mida armastama hakkan, kas või üks fraas või partneri pilk. Pole mõtet lavale astuda, kui sa ei suuda vaatajatele midagi pakkuda. Kahjuks olen näinud seda ka teiste lavastuste puhul. „Pidu katku ajal” polnud just üüratult edukas lavastus, aga see ei tähenda, et näitleja ei peaks pingutama. Lavastuses oli nii halbu kui ka häid jooni ja ma üritasin teha kõik, mis mu võimuses, et jääda näitlejana kompetentseks.

Tunnen, et see, mida tegime, oli pigem atraktsioon, mitte terviklik etendus. Mind häirisid lavastaja uimased märkused. Pole saladus, et lavastaja on seda materjali varem kasutanud ja tegeles nüüd jahtunud toote ülessoojendamisega. Mul pole diplomit lavastajaeetikas, aga minu arust pole see eriti õige tegu.

Ma ei saa öelda, et Lõssov on halb õppejõud. Teise aasta lõpus andis ta Vene teatris Platoni dialoogide põhjal meistriklassi, sealt sain ainult häid kogemusi. Meistriklassis ei tegelenud me pelgalt karakterite, vaid mõtete, ideedega, mida inimene endas kannab. Minu arvates oli väga värskendav mitte mängida, vaid vestelda ja disputeerida.

6.4 „Kuidas koer õnne otsis”

Kõige halvema teatrikogemuse sain lavastusega „Kuidas koer õnne otsis”, mis räägib koerast, kes otsis oma peremeest, kohates tee peal loomi, kes ei olnud sõbralikud. Inspiratsiooniks oli vana jaapani muinasjutt, mille süžee on „Kakukese” muinasjutuga väga sarnane.

Minu arvates olid kõik tööetapid väga valesti korraldatud, alates materjali valimisest, kuni lavastamiseni välja. Ma ei ütle, et Dajana Zagorskaja oleks lavastajana selles süüdi olnud, sest lavastuse lõppvariandis ei võetud tema arvamust kuulda. Probleem hakkas pihta sellest, et igaüks üritas „tekki enda poole tõmmata“, mistõttu kukkuski välja lavastus, mida tavapäraseks jõululavastuseks nimetatakse. Muidugi oli see kogemus, õpetades, kuidas teinekord mitte teha. Minu jaoks oli see etendus samm tagasi, kuid publik, sealhulgas lapsed, ei olnud meie ebaõnnestunud prooviprotsessis kuidagi süüdi. Siiski andsin endast parima, üritades teha kõik, mis minult nõuti.

Teater on suur organism ja kui selle sees tekib konflikt, siis see peegeldub lõpptulemuses. Jelena Laskavaja, suurepärane lavakõnepedagoog, õpetas meile prooviprotsessi ajal paralleelselt lavakõne, mis tegi selle üsnagi kibeda olukorra veidigi magusamaks. Laskavaja töösse suhtumine ja teatripõhimõtted inspireerisid mind väga. Tema metoodikast olen harjutusi ja ülesandeid oma soojendusse lisanud.

6.5 „Thijl Ulenspiegel”

Tegu oli meie ainsa diplomietendusega, kus mängis kaasa kogu kursus. Üllar Saaremäe lavastatud „Thijl Ulenspiegel” oli punkt meie koolitööle. Kuna tegu oli muusikaliga, hakkasime kuus kuud enne esietendust proovidega pihta. Oleg Titov lavastas tantsunumbrid, kuid tegutses ka lavastaja nõu parema käena. Peeter Konovalov ja Leelo Talvik tegelesid meie häältega, et sealt lauluviis kõlama kostuks. Näitlejatöö osas ei jagunud mul laval piisavalt vabadust ja eksperimenteerimisjulgust. Kuna see oli meie viimane töö, tahtsid kõik näidata oma tugevat poolt. Lavastaja keskendus aga teisele eesmärgile – meid oli palju ja selle paljususe seest tuli välja töötada lavastus, mis oleks loetav. Olen kindel, et kui lavastaja oleks lavastanud psühholoogilist draamat, siis oleks ka meie töömeetod olnud teistsugune. Selline situatsioon meenutas mulle Peter Brooki tsitaati raamatust „Tühi ruum”: "Sõna ei ole draamakirjanike jaoks enam niisuguseks tööriistaks, nagu ta oli. Kas põhjus on selles, et me elame piltide ajastul? Kas me peame ehk läbi tegema pildiküllastumuse perioodi, et ärkaks uuesti vajadus keele järele?" (Brook 1969: 43)

Enne Rakverre minekut mõtlesin, et praegu võtame stseene üldisemalt ja hiljem, Rakveres olles, hakkame korralikult analüüsima, uusi mõtteid pakkuma ja rolli arendama. Minul juhtus nii, et ma jäin juba Viljandis oma rolliga ühte punkti seisma ja ei arenenud sealt edasi. Kuna meid oli väga palju, siis polnud võimalust lavastajaga iga rolli eraldi läbi analüüsida.

Olen märganud, et ma täiuslikult lavastaja soovitusi, aga juurde ei paku, ise ei mõtle midagi. Olen sama probleemiga põrkunud ka minevikus.

Oleme „Thijl Ulenspiegelit” mänginud kakskümmend viis korda ja võin öelda, mõned etendused olen mänginud „autopiloodiga” ehk ei olnud siin ja praegu. Tänu partneritele sain sellest kinnisest ringist välja. Partnerite ja kolleegide pakkumised andsid minu stseenidele uut värvi ja hingamist.

6.6 „Gagarini tee”

Pavel Pronini lavastuse „Gagarini tee” prooviprotsess oli minu jaoks parimaks kogemuseks. Proovides kasutasime Knebeli tegevuslikku analüüsi. Kõik see, mida me tegime ja mille kallal eksperimenteerisime, oli kokku üks väga loov protsess. Lavastus arenes iga korraga ja ma võin öelda, et see on siiani arenemas.

Mulle meeldisid meetodid, mida Pavel Pronin kasutas, lastes meil endil mõelda ja pakkuda, jättes nõnda palju vaba ruumi improvisatsiooniks. Kuna näidendi autoriks oli šotlane Gregory Burke, otsustas lavastaja seda eestipärasemaks adapteerida. Mõndadele meist tekitas adapteerimise vajalikkus küsimusi. Minu arvates oleks ta pidanud olema täpsem ja läbimõeldum. Selle komistuskivi panid enda teele näitlejad ise, sest lavastaja oli Venemaalt pärit ja ei teadnud Eestile omaseid külgi. Igatahes aitas see lavastus mind mu arengus tohutult edasi.

Selles töös puutusin kokku probleemiga, millisest juba varasemalt kirjutasin: ilma lavastajata areneb mu tegelane väga visalt edasi. „Gagarini tee” prooviprotsessi puhul olin ma probleemist teadlik ja hakkasin pärast esietendust iseennast ja oma tegelast analüüsima. Lõpuks sain oma veast aru ja hakkasin sellega võitlema. Alles siis tundsin tõelist naudingut ja kuulasin oma sisemisi impulsse. Lavastaja jättis palju ruumi improviseerimiseks ja hakkasin seda igal võimalusel kasutama. Olen sellega ka kõrvetada saanud. Ühel etendusel tundsin nii palju vabadust, et läksin publiku rõkkamistega kaasa ja kogu mäng muutus nõ odavaks. Näitleja peab publiku kaasa viima, mitte vastupidi. Muidu pole see teater, vaid huumorisaade.

Kokkuvõte

Arvan, et olen selle nelja aasta jooksul väga palju muutunud ja arenenud nii inimesena kui ka näitlejana. Minu vaated ühiskonnale ja kunstile on kindla vormi omandanud. Olen akadeemiliselt targemaks saanud ja poisikesest mehe poole sirgumas. Laiskus ja hirm olid need, mis tõmbasid mind minu arengus kooliajal tagasi, aga ma olen seda meelt, et näitleja õpib kogu oma elu ja teatrikool on pelgalt vaid teatrielu algus. Kuna olen teadlik oma tugevatest ja nõrgematest külgedest, aitab see mul näitlejateel paremini orienteeruda. Ma olen siiralt tänulik kõikidele õppejõududele ja kursusekaaslastele, sest nemad voolisid minust selle, kes ma olen täna. Praeguseks tean, et minu näitlejate kergemaks ei lähe, kuid ma usun, et minu oskusi ja teadmisi märgatakse varem või hiljem. Igatahes töotan ma nendega igapäevaselt edasi! Tänu koolile on mu kultuuritaust märgatavalt arenenud – ma tean rohkem kunstist, kirjandusest ja teatrikunstist. Kõik see motiveerib mind edasi õppima ja ennast arendama. Mul ei tekkinud täpset kujutluspilti ideaalsest teatrist, ent ma olen selle otsinguil, lootes, et ehk kunagi tunnen selle ära.

Üritasin lõputöös kirjutada sellest, mis mind selle nelja aasta jooksul tõesti huvitas või häiris. Kirjutasin palju distsipliini puudumisest ja teesklemisest, sest need jooned tõesti häirivad mind, aga kõige rohkem häirib mind isiklik distsipliini puudus ja teesklemine.

KASUTATUD ALLIKAD

Brook, P. 1969. *Tühi ruum*. Loomingu Raamatukogu

Jeršov, D. 2013-2017. *Erialapäevik*.

Stanislavski, K. 1947. *Eetika*. <http://www.rulit.me/books/etika-read-96192-1.html> (05.05.2017).

Stanislavski, K. 1877-1917. Artiklid. Kõned. Märkused. Päevikud. Mälestused
http://az.lib.ru/s/stanislawskij_k_s/text_0090.shtml (19.05.2017)

Stanislavski, K. 1938. "Näitleja töö iseendaga" <http://www.e-reading.club/book.php?book=101744> (15.05.2017)

SUMMARY

In conclusion, I would like to say, these four years these have been, by all means, the most essential for me. Studying in UT Viljandi Culture academy has opened for me a wide variety of capabilities, as in process of it I have improved my academical skills, while getting more experienced, mature and objective. I, without any doubt, can challenge my colleagues with my skills and talents.

However, I have been facing challenges myself, during my studies. My Estonian language skills were far from perfect in the beginning, so I had to understand my teachers' tasks mostly through trial and error. In the end, the results I have reached are definitely surprising, not only for my classmates and teachers, but for me as well. There definitely is a lot more for me to learn, but I surely step on a new stage of my life: the art of acting and performance.

All the stage-work exam practice and acting I have done, is never to go away unnoticed. Every play I have taken a part of, has been paying me back in experience, skills and feelings. Be that bad or good, I am to use to its limits all of the experience gained from every stage I have been standing on. I believe this is essential to further improve my talents and not to repeat my own and, hopefully, others' mistakes. I give my sincerest thanks to all of my teachers and fellow students for all of the knowledge gained, alongside the skills, support, understanding and taking a large part of shaping me into what I am right now. The works and teachings of the late Kalju Komissarov have played the key role in my becoming an actor, and are never to be forgotten. I am really glad this master has planted the seed of life in art in me.

To sum up, these four years are hardly the end for my professional, as well as physical and intellectual development, as I am willing to further proceed my self-development in all of the aforementioned disciplines. Furthermore, I feel this is the light to guide me into the life I have been prepared for.

LIHTLITSENTS

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks
tegemiseks

Mina _____ Dan Jeršov _____

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 03.06.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____ MINU ELU KUNSTIS _____,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on

_____ Garmen Tabor _____,

(juhendaja nimi)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja
lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete
kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 23.05.2017 (kuupäev)